

- запровадження програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу з урахуванням пропозицій органів місцевого самоврядування щодо науково обґрунтованих пріоритетних напрямків регіонального розвитку, впровадження механізмів забезпечення інвестицій в інноваційні проекти з боку органів місцевого самоврядування;
- надання державних гарантій (як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях) з метою забезпечення впровадження інноваційних проектів підприємствами та їх об'єднаннями;
- впровадження дійових механізмів реалізації державного замовлення на розробку та впровадження інноваційних проектів.

Джерела та література

1. Луніна І.О. Формування місцевих бюджетів у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи. – Економіка України. – № 1. – 2006. – С. 23–31.
2. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України /М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін. – К.: НДФІ. – 2004. – 712 с.

Лагодієнко В.В.

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

Постановка проблеми. Україна здавна є землеробською країною, характеризується надзвичайно сприятливими економічними та природними умовами для розвитку сільського господарства і має великий споживчий ринок продуктів харчування. Формування потужного, з розвиненою структурою агропромислового виробництва продовжувалось в Україні століттями. Протягом усієї історії розвитку країни саме агропромислові підприємства займали провідне місце в її господарстві. І навіть у другій половині ХХ століття при великій структурній диверсифікації виробництва агропромисловий комплекс залишався одним з провідних міжгалузевих виробничих комплексів в Україні. Тому вивчення особливостей розвитку агропромислового виробництва в різних економічних умовах є завжди актуальним.

Стан вивчення проблеми. Питанням ефективного функціонування агропромислового виробництва та його регулювання на регіональному рівні присвячені роботи українських вчених: П.П. Борщевського, П.І. Гайдуцького, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, О.М. Онищенко, І.І. Лукінова, П.Т. Саблука, В.Ф. Семенова, Д.М. Стеценка, В.В. Юричишина та інших. Ці публікації вносять певний вклад у розробку низки проблем стосовно агропромислового виробництва. Проте проблемам розвитку агропромислового виробництва регіону на продовольчому ринку приділено ще недостатньо уваги. На деяких аспектах ми і акцентуємо увагу

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягає у визначенні аспектів негативного розвитку агропромислового виробництва на продовольчому ринку та розробку пропозицій по їх подоланню. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення економічних процесів; монографічний; законодавчі, нормативно-правові акти.

Результати досліджень. Темпи зростання сільськогосподарського виробництва є неприйнятно низькими, оскільки визначають:

- по-перше, перетворення сільської місцевості в зону застійної бідності;
- по-друге, критичний ріст залежності країни від імпорту продовольства;
- по-третє, загальний стримуючий вплив сільського господарства на динаміку соціально-економічного розвитку.

Основними факторами, що обумовили інертний розвиток і низьку конкурентноздатність агропромислового виробництва регіонів є:

- погіршення ринкового середовища й різкі коливання ринкової кон'юнктури в агропродовольчій сфері, що приводять до завищених ризиків бізнесу й появи мотиваційного бар'єра. Спостерігаються істотні сезонні коливання цін на основних агропродовольчих ринках;
- низький рівень доступу сільгоспвиробників і всього сільського населення до ринків земельних, фінансових, матеріально-технічних й інформаційних ресурсів, високі транзакційні витрати ринкових угод. До 70–80% у ціні продовольчих товарів для кінцевого споживача становлять витрати інфраструктури й торгівлі, що ще більше знижує рівень рентабельності й інвестиційні можливості сільгоспвиробників;
- незавершеність процесу формування економічно активних суб'єктів аграрного бізнесу. В агропромисловому виробництві тривають зміни організаційно-правових форм господарювання. Процес формування, інтегрованих агропромислових структур, що поєднують виробництво, переробку й реалізацію продукції, сприяє припливу інвестицій у галузь, її технологічному відновленню, знижує ризики невиконання контрактів, але одночасно росте ступінь монополізації ринків, ущемляється економічна самостійність сільськогосподарських товаровиробників, їх земельні й майнові права, що знижує їхню мотивацію;

- деградація ресурсного потенціалу й технологічна відсталість галузей агропромислового виробництва. Особливу тривогу викликає триваюче погіршення забезпеченості сільського господарства кваліфікованими управлінськими кадрами і кадрами масових професій. Знос основних видів сільськогосподарських машин досяг 65–70%. При збереженні існуючої тенденції вибуття сільськогосподарських машин до 2010 року оброблювана площа ріллі може скоротитися на чверть;
- низький рівень розвитку на селі соціальної інфраструктури й несільськогосподарської зайнятості населення. Все це є не тільки однією з головних причин сільської бідності й різкого погіршення демографічної ситуації, але й обумовлює низьку конкурентоздатність аграрного сектора.

Функціонування агропромислового виробництва, як єдиної системи виробничо–переробної діяльності, може здійснюватися через сукупність обмінних операцій купівлі–продажу сільськогосподарської сировини та продуктів її переробки, тобто у формі продовольчого ринку. Отже, продовольчий ринок та його регіональні складники є формою функціонування агропромислового виробництва та його регіональних складників.

Ринок – це механізм координації різноманітної діяльності людей через систему цін. Для кого виробляти товари, визначає попит. Ринок забезпечує зв'язок між виробництвом і споживанням, пропорційність процесу відтворення, його цілісність. Тут відбувається суспільне визнання створеного продукту, суспільного характеру праці, що втілюється в ньому. Будь-яка споживна вартість починає служити людям лише після її реалізації, а праця, витрачена на виробництво товару, стає суспільно необхідною. Відбувається це завдяки досягненню рівноваги між попитом і пропозицією. На ринку кількість товарів, яку хочуть купити покупці, має відповідати кількості товарів, яку хочуть продати продавці. У цьому разі ціни встановлюються на рівні попиту і пропозиції, що й веде до рівноваги. Отже, ціна рівноваги – це ціна, за якої пропозиція відповідає попиту. Рівновага ринкових цін забезпечує збалансованість між різними галузями виробництва, виробничою і невиробничою сферами, між сумою вартостей і цін товарів, між платоспроможним попитом і пропозицією. Якщо ж рівноваги між попитом і пропозицією немає, то ринок через такий його важіль, як ціна, впливає і на виробництво. Недостатня кількість певних споживних вартостей на ринку призводить до підвищення на них цін і навпаки. Це, в свою чергу, впливає на виробництво, зумовлює його розгортання або скорочення.

Висновок. Прискорення темпів економічного росту в регіональному агропромисловому виробництві можливо на основі:

1) підвищення конкурентоздатності й ефективності агровиробництва за рахунок поліпшення ринкового середовища в аграрному секторі і полегшення доступу сільськогосподарських товаровиробників до ринків готової продукції й виробничих ресурсів, формування економічно активних суб'єктів бізнесу, розвитку ресурсного потенціалу й технологічного відновлення сільського господарства й рибальства;

2) створення умов для стійкого розвитку сільських територій і насамперед відновлення й нарощування соціальної інженерної інфраструктури села, розширення несільськогосподарської зайнятості сільського населення;

3) поліпшення відтворення природних ресурсів, використовуваних у сільському господарстві й рибальстві.

Бюджетна політика підтримки агропромислового виробництва регіону у подальшому має бути спрямована на реалізацію програмно-цільових пріоритетів, пов'язаних з:

- завершенням земельної реформи та врегулюванням майнових відносин власності;
- здійсненні адміністративної реформи управління в аграрному секторі;
- виробництвом сільськогосподарської продукції і продовольства;
- функціонуванням аграрного ринку та його інфраструктури;
- соціальним розвитком сільських громад та сільської місцевості;
- комплексним розвитком освіти, науки і дорадництва;
- європейською інтеграцією аграрного сектору.

Для досягнення економічного росту агропромислового виробництва необхідні чіткі стратегічні цілі та пріоритети аграрної політики, які забезпечать комплексне вирішення виробничих та соціальних проблем села. А саме:

- зниження податку на додану вартість для виробників продуктів харчування;
- здійснення державних дотацій виробництва стратегічних (соціальних) груп продуктів харчування;
- впровадження ресурсозберігаючих та біотехнологій;
- фінансування соціально спрямованих дорадчих послуг для товаровиробників та сільського населення, професійної підготовки сільськогосподарських дорадників та фахівців для агропромислового виробництва, наукових розробок та інновацій, їх впровадження через мережу сільськогосподарських дорадчих служб, дорадчих центрів для харчової промисловості тощо;
- фінансування селекції в рослинництві і племінній справі у тваринництві, ветеринарної медицини, прикладних і фундаментальних наукових досліджень.

Стратегічно важливим для розвитку агропромислового виробництва є створення і повноцінне фінансування інноваційного фонду агропромислового виробництва, який повинен стати методологічною і науково–технологічною основою державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки держави.

Джерела та література

1. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.; за ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 52–63.
3. Лукінов І.І, Саблук П.Т. Про стратегію трансформування АПК та забезпечення продовольчої безпеки України // Економіка України. – 2000. – № 9. – С. 62–81.
4. Юрчишин В.В. До проблеми розробки продовольчої (агропродовольчої) доктрини України // Економіка України. – №10. –2001. – С. 4–11.

Мірошко В.М.**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ**

Постановка проблеми. Ефективність національної економіки, економічний ріст, усталеність розвитку територіальних комплексів і зовнішньоекономічної діяльності традиційно визначається функціонуванням транспорту [1,2]. Транспорт одночасно формує умови налагодження довгострокових стратегічних зв'язків між економічними суб'єктами і відображує рівень розвитку економіки.

М. Фащевський та Л. Чернюк серед конкурентних переваг України у світогосподарській системі називають наявність значного транспортного потенціалу загальноєвропейського і світового значення [3]. Це стосується нафто- і газопроводів, продуктопроводів, ліній електропередачі, морського і річкового транспорту, транзитних залізничних шляхів та автомобільних коридорів, що ведуть з Європи в Азію. Особливе значення має морський транспорт та портове господарство, оскільки вони обслуговують зовнішню торгівлю.

Морський транспорт і портове господарство багато в чому визначають ефективність та безперервність реалізації зовнішньоторговельних господарських зв'язків. Вони мають реальні передумови для розвитку експортного потенціалу і спроможні здійснити прорив у забезпеченні країни валютою, а у перспективі витягнути інші ланки економіки, з якими існують господарські зв'язки [4]. З огляду на це, важливим науковим завданням є формування ефективної стратегії розвитку морського транспорту та портів України.

Оскільки, відродження морського транспортного флоту є складним завданням, що потребує насамперед значних обсягів фінансування, сьогодні ставку слід робити в основному на розвиток портів. В Україні є реальні можливості створення умов для перевалки вантажів або зміни коридорів руху транспортних засобів і вантажів, особливо на перехресті міжнародних транспортних шляхів [4].

Концептуальні основи стратегічного прогнозування економічного розвитку морських портів України є недостатньо опрацьованими. Сучасний етап розвитку економіки потребує відповідної теоретичної основи, на якій можна було б ґрунтувати економічну політику транспортної системи, зокрема морського транспорту і портового господарства.

Стан вивчення проблеми. Проблемам розвитку портового господарства України присвячені дослідження вітчизняних вчених-економістів та фахівців. На підтвердження високого значення морських портів у багатьох наукових роботах вчені відносять їх до основних факторів розвитку Причорномор'я та входження у європейську транспортну систему [5–10]. В цих роботах досить повно і ґрунтовно розглядаються проблеми вибору стратегічного курсу розвитку портового господарства у зв'язку із можливістю зміни форм власності портів. Однак, недостатньої уваги приділяється сьогодні оцінці перспектив розвитку безпосередньої діяльності портів, що пов'язана із залученням вантажопотоків, переробкою вантажів, адмініструванням, взаємодією з підприємствами інших галузей.

Завдання і методика досліджень. Метою статті є розробка концептуальних положень та формування механізму стратегічного планування економічного розвитку морських торговельних портів.

Результати досліджень. Системою планування розвитку підприємств і організацій, що сьогодні широко впроваджується у практику, є стратегічний менеджмент, який дозволяє забезпечити формування довгострокової стратегії [11]. Стратегія є провідною складовою економічної політики. Економічна стратегія має враховувати внутрішні закономірності, ресурсний потенціал та обмеження системи. Стратегія, яка враховує закономірності розвитку та потенціал економічної системи, має можливість досягти цілі.

Спираючись на теоретичні та прикладні основи стратегічного менеджменту соціально-економічних систем можна визначити підґрунтя планування розвитку морських торговельних портів. Стратегічне планування економічного розвитку портів, на нашу думку, має виходити з наступних основних положень.

Стратегічні прогнози та плани економічного розвитку морських торговельних портів мають здійснюватися на короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий періоди. При цьому, найбільшу оперативну значущість мають короткострокові прогнози та плани, але вони мають здійснюватися в контексті стратегічного бачення розвитку системи.

Об'єктом планування є розвиток всього комплексу видів діяльності порту. Щодо предмету, то ми маємо справу із плануванням економічного розвитку, що має враховувати прогнози та плани локального характеру: інвестиційні, соціальні, екологічні тощо.

Різноманітність умов діяльності морських торговельних портів України, наявність специфіки кожного з них, обумовлює диференційований підхід стосовно кожного об'єкту планування. При постановці завдань розвитку портів насамперед необхідно враховувати загальнодержавні та територіальні інтереси.